

KUML 19
79

KUML ¹⁹₇₉

ÅRBOG FOR
JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

With Summaries in English

I kommission hos Gyldendalske Boghandel,
Nordisk Forlag, København 1980

OMSLAG: Drejerens drøm. Fra Overbygårdskamlen.

*Redaktion: Poul Kjerum
Tilrettelæggelse og omslag: Flemming Bau
Tryk: Special-Trykkeriet, Viborg a-s*

*Skrift: Baskerville 11 pkt.
Papir: Stora G-point 120 gr.*

Copyright 1980 by Jysk Arkæologisk Selskab

ISBN 87-00-70701-5-01-01

INDHOLD/CONTENTS

<i>Christian Fischer</i> : Moseligene fra Bjældskovdal	7
The bog corpses from Bjældskovdal	41
<i>Markil Gregersen</i> : Moseliget fra Elling. En retsmedicinsk undersøgelse	45
Medico-legal examination of the peat-bog body from Elling	56
<i>Bent Langfeldt og Jørgen Raahede</i> : Moseliget fra Elling. Røntgenundersøgelse	59
X-ray examination of the Elling find	65
<i>H. P. Philipsen</i> : Moseliget fra Elling. Kæbeknogledele og tandforhold	67
Dental investigation of the peat-bog body from Elling	72
<i>Henrik Tauber</i> : Kulstof-14 datering af moselig	73
Carbon-14 dating of peat-bog bodies	78
<i>Torsten Madsen</i> : En tidligneolitisk langhøj ved Rude i Østjylland	79
An Early-Neolithic long barrow at Rude in eastern Jutland	105
<i>Jørgen Lund</i> : Tre førromerske kældre fra Overbygård	109
Three Pre-Roman Iron Age cellars from Overbygård	136
<i>Jens-Henrik Bech</i> : Overbygårdkælderen. Datering af keramikken	141
Dating of the pottery from the cellars at Overbygård	149
<i>Stig Jensen</i> : Tre østjyske jordfæstegrave. Fra ældre romersk jernalder	151
Three inhumation graves in eastern Jutland from the Early Roman Iron Age	164
<i>Stig Jensen</i> : En nordjysk grav fra romersk jernalder. Sen romersk jernalders krono- logi i Nordvesteuropa	167
The Chronology of the Late Roman Iron Age in northeastern Europe	194
<i>Lise Bender Jørgensen</i> : To tekstilfragmenter fra romersk jernalder	199
Two textile remains from the Roman Iron Age	204
<i>Erik Moltke</i> : Kong Haralds mishandlede Jellingsten	205
King Harold's mishandled Jelling Stone	217
<i>Otto Mørkholm</i> : Nye møntfund fra Failaka	219
New coin finds from Failaka	230

TRE ØSTJYSKE JORDFÆSTEGRAVE

Fra ældre romersk jernalder

Af Stig Jensen

I oktober 1961 stødte gårdejer Andreas Jørgensen, Elmelund ved Hatting, ca. 5 km vest for Horsens, under grusgravning på to lerkar. Fundet blev anmeldt til dr. med. Bent Sylvest, som foretog en undersøgelse af lokaliteten, der viste sig at rumme resterne af en lerkargrav fra ældre romersk jernalder – *grav A* (fig. 1) (1). Ved hans ankomst var lerkarrene (fig. 2:1-2) – et stort fad og en lille kop – taget op og fundstedet dækket af et jordskred. I lerkarret lå en jernkniv (fig. 3:5).

Efter fjernelsen af den løse jord fandtes i 130 cm's dybde størstedelen af en bronzefibel (fig. 3:2) i et sort lag, der havde karakter af kisterest. Efter gårdejerens skøn havde de to lerkar stået 20-30 cm syd for dette sted. Ved at si den af gårdejereren opgravede jord, samt den nedskredne jord fandtes endnu et stykke af fiblen og to glasperler (fig. 3:3-4).

Der blev herefter foretaget en udgravning af den urørte del af graven vest og syd for fundstedet. Herved kunne der i 130 cm's dybde iagttages et 1 cm tykt, sort lag (kisterest?) hvori lå en sølvfingerring 60 cm syd for fiblen (fig. 3:1). Vest herfor stod 4 lerkar: nordligst et fodbæger (fig. 2:3) med en lille kop (fig. 2:4) i skålen og sydligere en vase (fig. 2:5) og endnu et fodbæger (fig. 2:6). 30 cm øst for ringen lå et blødt, men velbevaret knoglestykke.

Det var kun muligt at se kistens afgrænsning tydeligt mod vest. Mod syd var den diffus og mod nord og øst var den fjernet ved grusgravningen. I udgravningens profil iagttoges øverst et 20 cm tykt muldlag, herunder et let muldblandet gruslag og i 130 cm's dybde et 1 cm tykt, sort lag oven på et lag af fint sand. Herunder lå undergrunden. Der blev hverken fundet sten over eller omkring kisten. På grund af grusgravningen kunne gravens længde og bredde ikke bestemmes, ligesom orienteringen ikke med sikkerhed kunne fastslås.

Under fortsat grusgravning syd for grav A stødte Andreas Jørgensen en uge senere igen på et lerkar. Ved Inger og Bent Sylvests undersøgelse af fundstedet fremkom endnu en jordfæstegrav – *grav B* (fig. 1) (2).

Graven, der viste sig som et 240 × 160 cm stort, øst-vest orienteret fyldskifte, var i den nordlige del noget forstyrret af grusgravningen. Ved at si den opgravede jord blev der fundet en bronzefibel (fig. 5:2), som oprindelig må have tilhørt graven. De øvrige gravgavers placering ses på

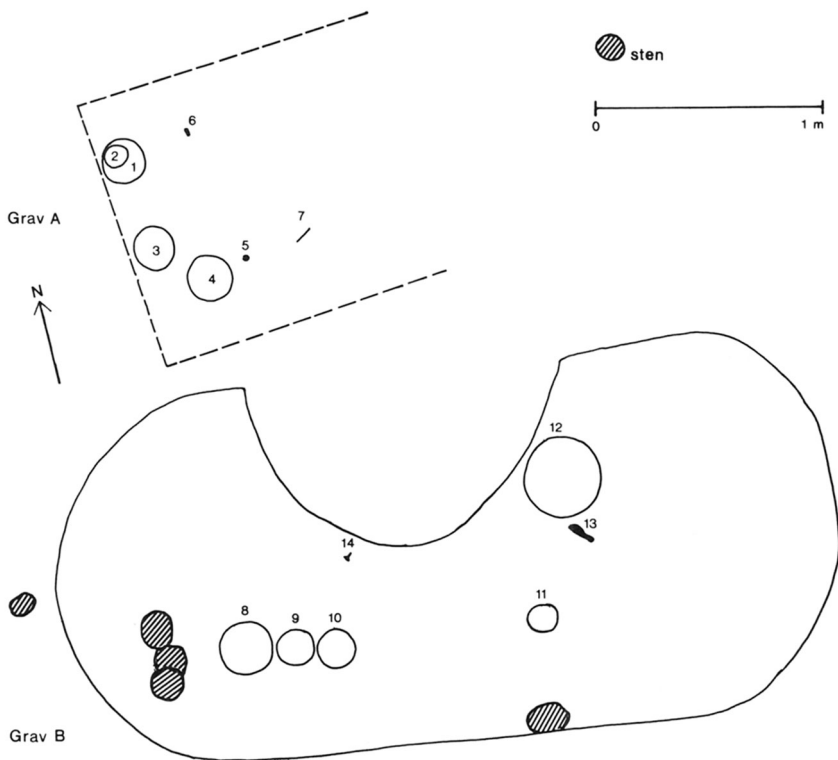

Fig. 1: Udgravningsplan over grav A og B.

Grav A: 1: fodbæger, 2: lerkop, 3: vase, 4: fodbæger, 5: sølvfingerring, 6: bronzefibel, 7: knoglefragmenter.

Grav B: 8: vase, 9: lerkar, 10: skål, 11: lerkarbund, 12: fad, 13: rasekniv og 14: bronzefibel.

Excavation plan of graves A and B.

Grave A: 1: footed cup, 2: clay cup, 3: vase, 4: footed cup, 5: silver finger-ring, 6: bronze fibula, 7: bone fragments.

Grave B: 8: vase, 9: clay vessel, 10: bowl, 11: bottom of clay vessel, 12: dish, 13: razor, and 14: bronze fibula.

fig. 1. Det drejer sig om yderligere en bronzefibel (fig. 5:1), der lå midt i graven forskudt lidt mod vest. Sydvest herfor stod tre lerkar – en vase (fig. 4:4) og to hankekar (fig. 4:2-3) – på række. I den østlige del fandtes et stort lerfad (fig. 4:1), bundpartiet af et lerkar (fig. 4:6) og en jernkniv (fig. 5:4). Dertil kommer dele af en åben, ornamenteret skål (fig. 4:5), hvis placering i graven ikke fremgår af fundrapporten.

Der kunne ikke påvises kisterester, men på nedgravningens bund lå 4 hovedstore sten – de tre på række i vestenden. I profilen gennem den 80 cm dybe grav sås øverst et 20 cm tykt muldlag og herunder let muldblundet sand.

Der gik nu 16 år inden Andreas Jørgensen i oktober 1977 igen ved grusgravning stødte på et lerkar på samme lokalitet. Bent Sylvest blev tilkaldt og kunne konstatere, at der var tale om endnu en jordfæstegrav fra

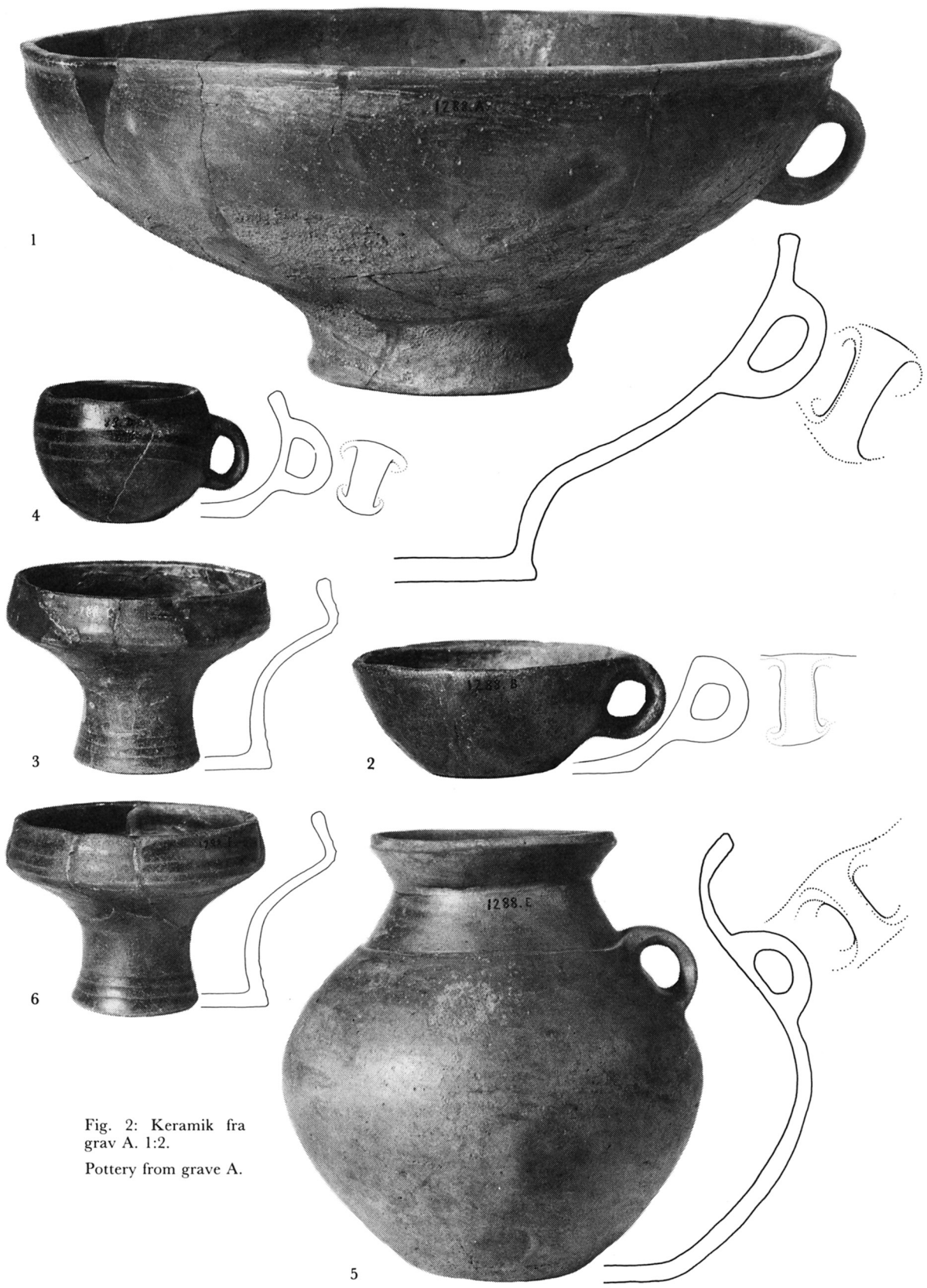

Fig. 2: Keramik fra
grav A. 1:2.
Pottery from grave A.

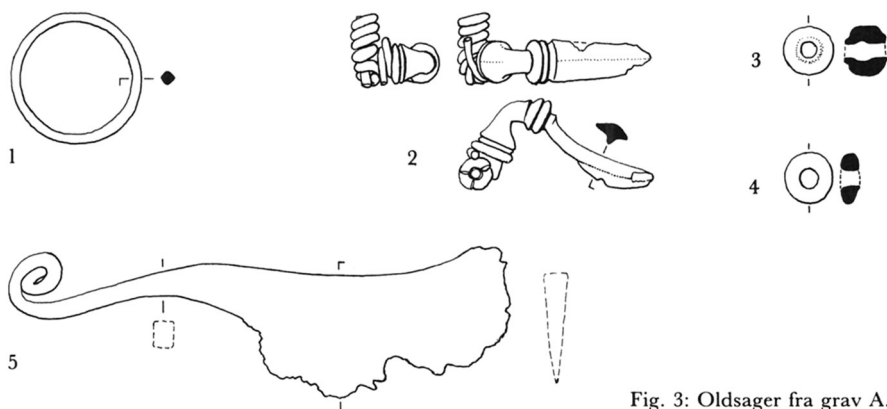

Fig. 3: Oldsager fra grav A. 3:4.
Artefacts from grave A.

ældre romersk jernalder – *grav C* (fig. 6). Sagen overgik herefter til Forhistorisk Museum, som kort efter foretog en udgravning ved stud.mag. Ingrid Falktoft og forfatteren (3).

Efter at have bortgravet overjorden omkring fundstedet fremkom et 320 × 170 cm stort, øst-vest orienteret fyldskifte – kun let forstyrret af grusgravningen. Midt i nedgravningen iagttoges resterne af en ca. 190 × 85 cm stor plankekiste. Kisten fremtrådte som striber af humusholdigt, brunt sand, der dannede en ramme. En profil gennem den 80 cm dybe grav viste, at kistens øverste del var trykket noget sammen. Som støtte for kisten var anbragt en hovedstor sten ved østenden og noget græstørv ved sydsiden (fig. 6).

Samtlige gravgaver var anbragt inden for kisten. I hjørnet mod nordøst var det lerfad (fig. 7:1), som havde givet anledning til fundet, placeret. I det modsatte hjørne var tre lerkar anbragt: en vase (fig. 7:4) og oveni denne en lerkop (fig. 7:3) og en rundbuget skål ornamenteret med et mæanderbånd (fig. 7:2). I gravens nordvestlige del fandtes en stærkt forrustet jernfibrel med bevarede stofrester (fig. 9) (4). Ca. 40 cm sydøst herfor lå resterne af en jernnål (fig. 8:4) og omtrent midt i graven en fingerring af bronze (fig. 8:1). I gravens sydøstlige hjørne iagttoges en cirkel af humusholdigt, brunt sand (fig. 6:9). Ved den nordlige og den sydlige kant af cirklen, der havde en diameter på ca. 35 cm, lå henholdsvis en jernsyl (fig. 8:3) og et bæltespænde af jern (fig. 8:2). Cirklen udgør antagelig resterne af et bælte. Ca. 10 cm sydvest for cirklen var anbragt en jernkniv (fig. 8:5).

Af skelettet var kun lidt bevaret. Ca. 50 cm fra kistens østlige ende fremkom spor efter en rørknogle (fig. 6:11), ifølge Bent Sylvest formodentlig resterne af et lårben. Desuden havde bronzen bevaret dele af knoglen i ringen (fig. 8:1).

Datering

De tre graves indhold er typisk for ældre romersk jernalders jordfæstegrave, og alle tre grave kan placeres nærmere indenfor perioden. Således kan *grav A* dateres til 1. halvdel af ældre romertid på grundlag af fiblen (fig. 3:2). Det drejer sig om en ældre form af de kraftigt profilerede fibler med trompetformet hovede og cirkelrund skive på bøjleens midte (5). Denne datering understøttes af keramikken. Der tænkes her på fodskålernes og vasens skarpe profiler og facetter. De øvrige oldsager kan ikke anvendes til en nærmere datering.

Grav B kan placeres i 2. halvdel af ældre romersk jernalder ved hjælp af fiblerne (fig. 5:1-2). Især den ene fibel er velbevaret. Det er en fibel med tofliget spiraldække, konkav bøjle og halvcirkulær bøjlekam (6). Keramikens slappe profil og facettering underbygger en datering til den yngre del af ældre romersk jernalder (7). Jernkniven og bæltespændet kan ikke dateres nærmere.

Fiblen fra *grav C* er desværre så forrustet, at den ikke kan typebestemmes sikkert (fig. 9). Der synes dog at være tale om en kraftigt profileret fibel af Almgren gruppe IV. Gravens mest særprægede type er bæltespændet fig. 8:2. Det tilhører typen af spænder med bagplade og indsnøret ramme – de såkaldte »Achterschnallen« – hvis udbredelse i Danmark ses på fig. 10 (8). Tre af disse fund kan fibeldateres. Det drejer sig om stykket fra Bliksbjerg (fig. 10:2), som kan dateres til tidlig ældre romersk jernalder, da det er fundet sammen med en kraftigt profileret fibel som Almgren fig. 67-68. Spændet fra Esterbøllebjerg (fig. 10:5) er fundet sammen med en fibel af Almgren gruppe V og må dateres til 2. halvdel af ældre romertid. Stykket fra Harnebjerg (fig. 10:8) er fundet sammen med en fibel af Almgren gruppe II fig. 26 og kan derfor placeres i 1. halvdel af ældre romersk jernalder. Bæltespænder med indsnøret ramme kan således ikke placeres nærmere indenfor perioden. Det samme gælder fingerringen fra *grav C*, hvis to paralleller fra Fyn ikke kan placeres nærmere (9).

En datering af *grav C* må derfor bygge på keramikken. Denne synes at tilhøre en tidlig del af ældre romersk jernalder på grund af de markerede profiler og kraftigt fortykkede rande.

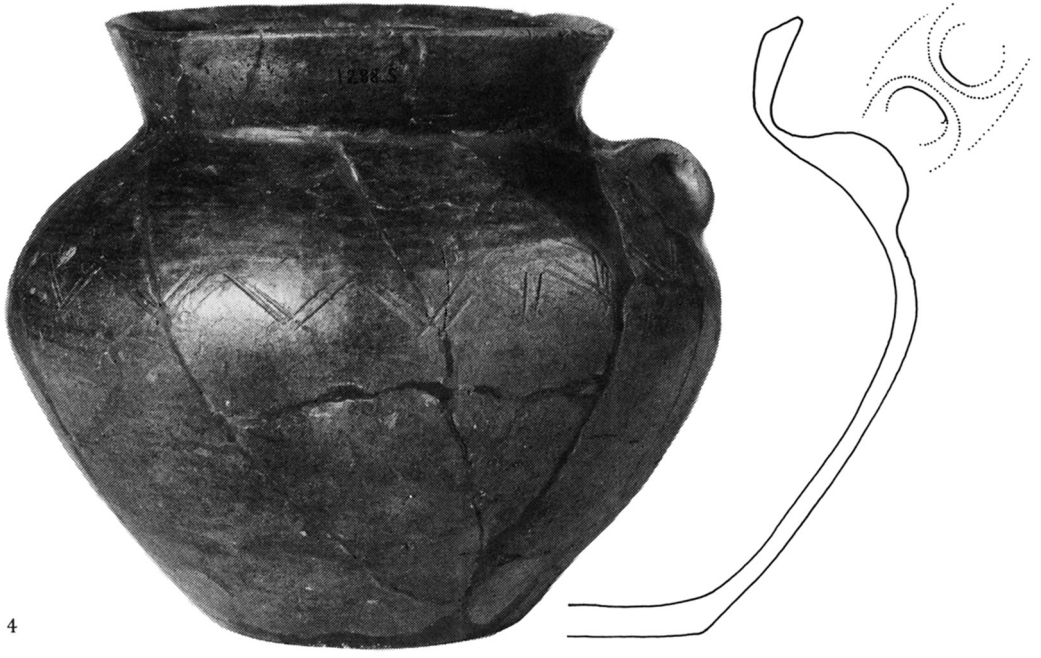
Gravformen

De tre grave er lagt under flad mark på en bakkeskråning, som hælder mod nordvest. Der ligger sandsynligvis en større gravplads gemt på lokaliteten. Ifølge gårdejeren skulle man for år siden i flere tilfælde være stødt på lerkar på samme mark.

På grund af grusgravningen er det kun for *grav B* og *C* vi har fyldige oplysninger om orienteringen, størrelsen og oldsagernes placering. Både

1

4

5

6

Fig. 4: Keramik fra grav B. 1:2.
Pottery from grave B.

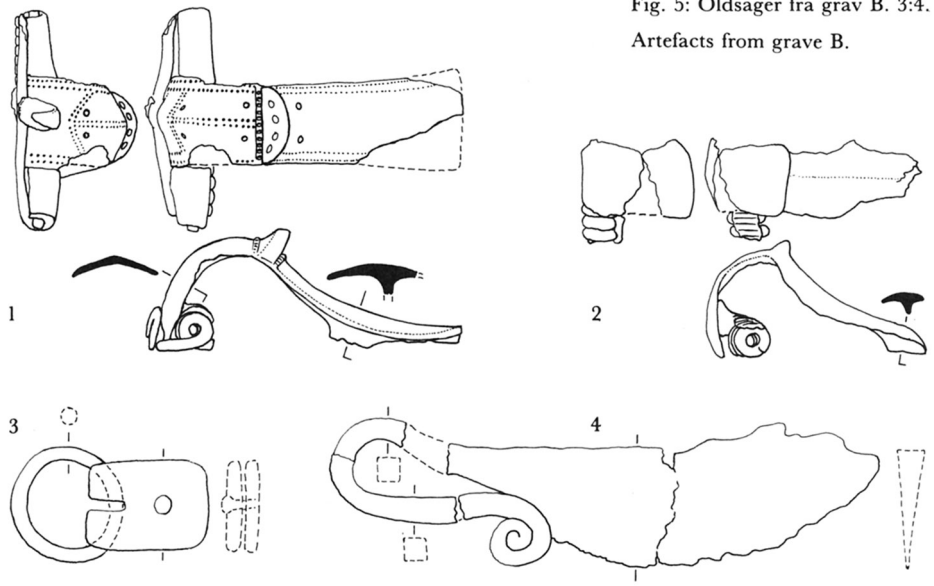

Fig. 5: Oldsager fra grav B. 3:4.
Artefacts from grave B.

grav B og C er øst-vest orienterede og af anselig størrelse – mere end 3 m lange og 1,5 m brede, samt næsten 1 m dybe. Kistens udformning kendes kun for grav C, hvor der blev påvist en plankekiste (fig. 6). Plankerne er i syd- og østsiden støttet af henholdsvis en græstørv og en sten. I grav B blev i vestenden fundet 3 sten på række. De har sandsynligvis sammen med en sten i sydsiden tjent som støtte for en kiste, at hvilken der imidlertid ikke kunne påvises rester.

Gravgavernes placering kendes fra grav B og C, hvor der er lighedspunkter mellem keramikens placering. Således finder vi i begge grave tre lerkar – heriblandt en vase – anbragt i det sydvestlige og et stort fad i det nordøstlige hjørne. Fiblernes placering tyder for begge graves vedkommende på, at den døde har ligget i gravens nordlige side med hovedet mod vest. Pladsforholdene og knoglesporet (fig. 6:11) i grav C sandsynliggør, at liget har ligget med optrukne ben.

De tre grave fra Hatting indgår i gruppen af østjyske lerkargrave fra ældre romersk jernalder. Disse er bedst oplyste for Århus og Randers amter, især på grund af C. Neergårds stort anlagte udgravninger i årene 1900-1932 (10). Fundene fra Århus amt er fremlagt af H. Norling-Christensen (11). Arrangementet af de døde og gravgodset følger i disse grave bestemte regler. Undtagelser og variationer forekommer, men ikke i et sådant omfang, at de formår at tilsløre hovedreglen (12): den døde lægges i kistens nordlige del. Liget ligger på højre side med hovedet mod vest og med mere eller mindre optrukne ben. I kistens sydvestlige hjørne stilles et større og nogle mindre lerkar, og i det sydøstlige hjørne anbringes et stort lurfad – ofte med en skål oveni. Mellem disse to grupper kan anbringes en steg vedlagt en jernkniv. Det personlige udstyr så som fingerringe, fibler og nåle er anbragt på liget.

Ser vi på gravene fra Hatting, kan der både iagttages ligheder og uligheder med ovenstående østjyske mønster. Af ligheder kan nævnes grave-nes bredde og lerkargruppen i gravens sydvestlige hjørne. Desuden må man fremhæve, at ligene også i Hatting synes at have ligget med hovedet mod vest i gravens nordlige del. For grav C's vedkommende kan det sandsynliggøres, at liget har ligget med optrukne ben. Den væsentligste ulighed er anbringelse af det store lurfad. Medens dette i Århus- og Randersområdet er placeret i gravens sydøstlige hjørne, er det i Hatting placeret i det nordøstlige.

Horsensområdets jordfæstegrave fra ældre romersk jernalder er ikke så godt publiceret, at det er muligt at danne sig et klart billede af områdets særpræg. Det må imidlertid understreges, at gravene fra Hatting knytter sig til gravene fra Århus og Randers amter. Dette gælder både gravformen og keramikken (13). Derimod er de syd- og sydvestjyske jordfæstegrave fra perioden dybe, smalle og med gravgaverne placeret i den ene ende. I det vestlige Sønderjylland er gravene tillige nord-syd orienterede (14).

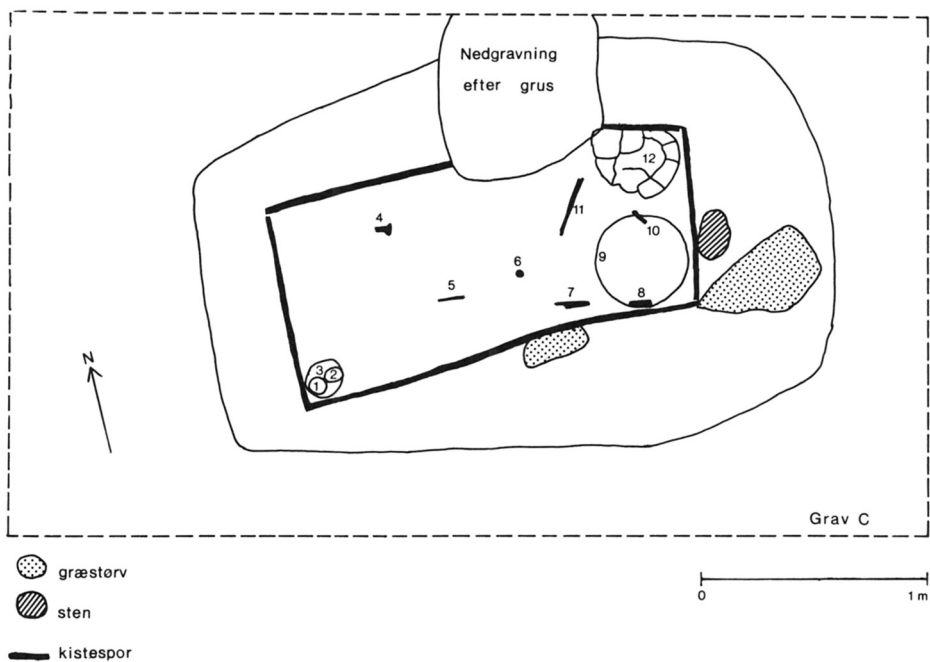

Fig. 6: Udgravningsplan over grav C. 1: skål, 2: lerkop, 3: vase, 4: jernfibula, 5: jernnål, 6: bronzefingerring, 7: jernkniv, 8: bæltespænde af jern, 9: cirkel af humusholdigt, brunt sand – bælte? 10: jernsyl, 11: knoglerester og 12: lerkfad.

Excavation plan of grave C. 1: bowl, 2: clay cup, 3: vase, 4: iron fibula, 5: iron needle, 6: bronze finger-ring, 7: iron knife, 8: belt buckle of iron, 9: circle of brown sand containing humus – belt?, 10: iron awl, 11: bone fragments, and 12: clay dish.

FUNKATALOG

Grav A (FHM 1288 A-M.)

1288 A: (Fig. 2:1) Uornamenteret lerkfad med afrundet, let fortykket rand og x-formet hank. Foden er afsat og ca. 3,5 cm høj. Højde 17,8 cm og mundingsdiameter 42,5 cm.

1288 B: (Fig. 2:2) Uornamenteret, åben skål med x-formet hank. Randen er afrundet og let fortykket. Højde 5,7 cm og mundingsdiameter 13,1 cm.

1288 C: (Fig. 1:1 og fig. 2:3) Et 9,7 cm højt fodbæger med en 12,7 cm stor mundingsdiameter. Bægret er omkring bugknækket ornamenteret med tre 0,5 cm brede, vandrette furer og med 2 vandrette furer på den nederste del af foden. Randen er fortykket og facetteret.

1288 D: (Fig. 1:2 og fig. 2:4) En lille, rundbuget lerkop med x-formet hank og en let fortykket, indadbøjet rand. Koppen er ornamenteret med to 0,7 cm brede, vandrette furer. Højde 6,5 cm og mundingsdiameter 7,6 cm.

1288 E: (Fig. 1:3 og fig. 2:5) En uornamenteret vase med x-formet hank og en kraftig fortykket, facetteret rand. Højde 23,4 cm og mundingsdiameter 12,7 cm.

Fig. 7: Keramik fra grav C. 1:2.
Pottery from grave C.

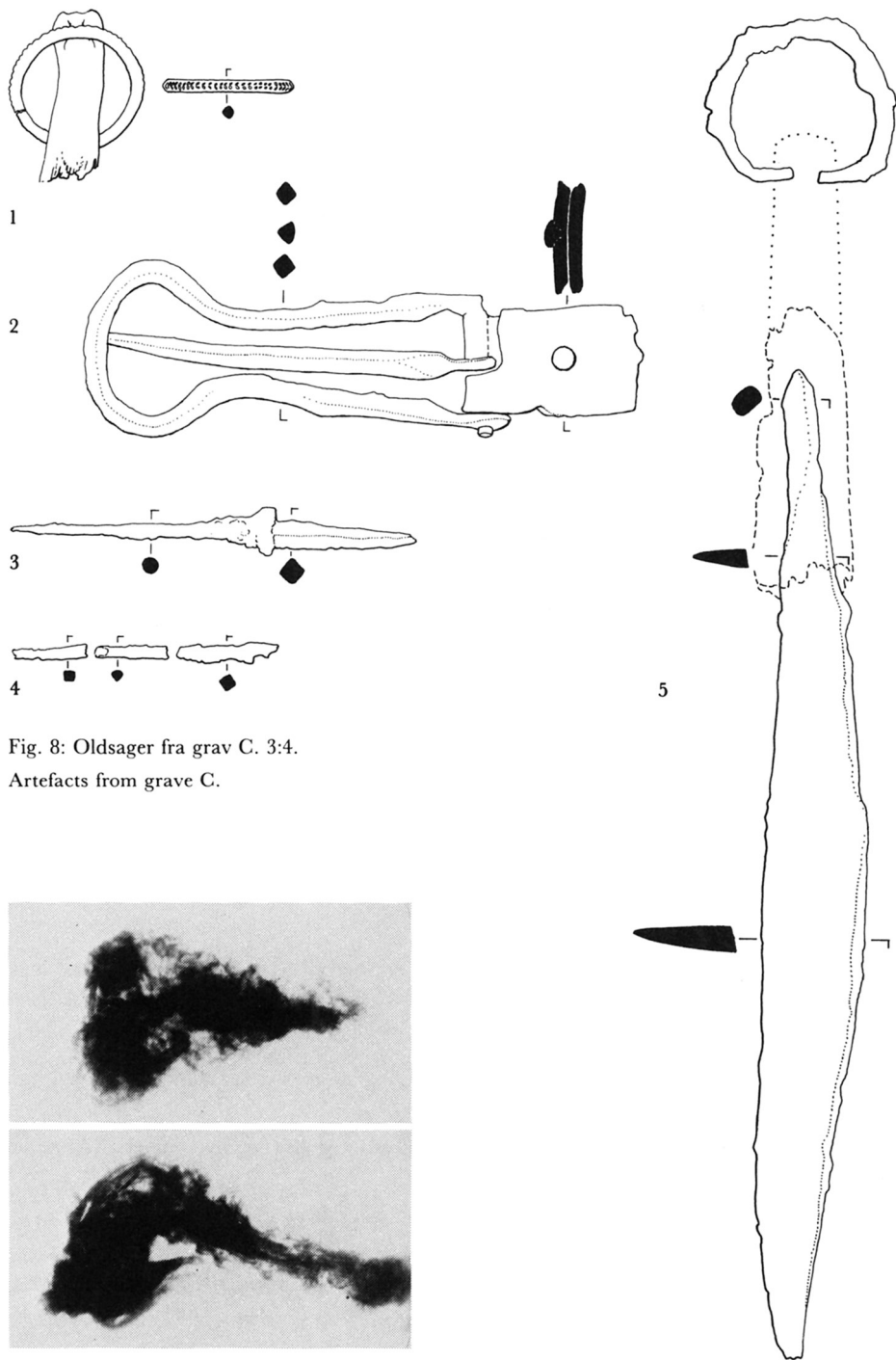

Fig. 8: Oldsager fra grav C. 3:4.
Artefacts from grave C.

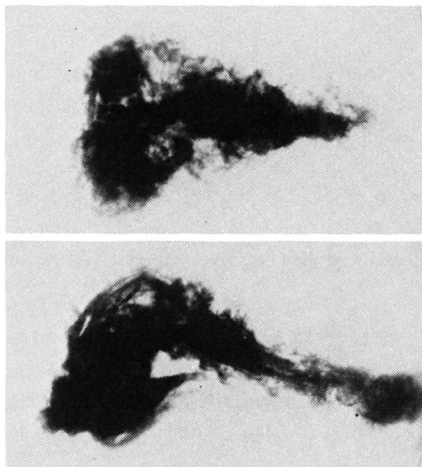
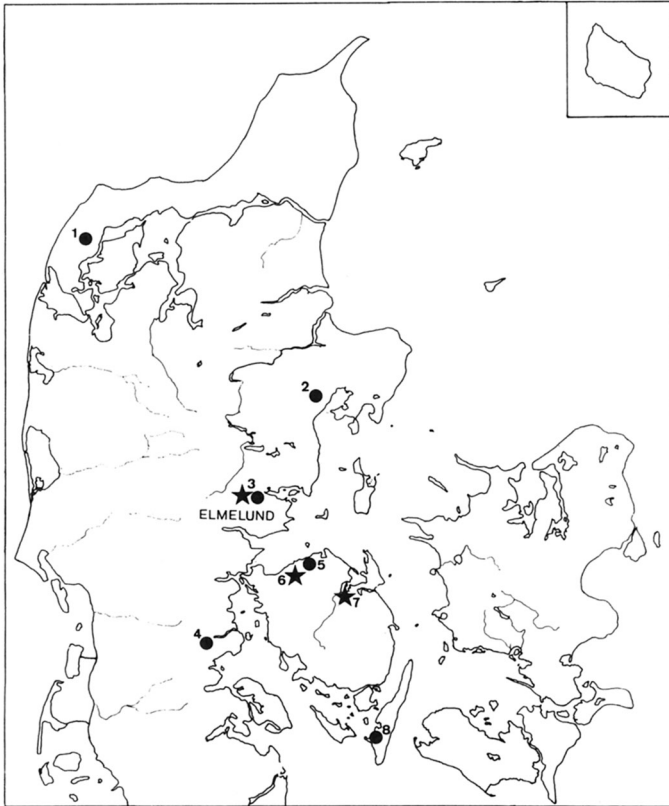

Fig. 9: Røntgenfoto af jernfibel fra grav C.
X-ray photograph of iron fibula from grave C.

Fig. 10

- Bæltespænder med bagplade og indsnøret ramme.
Buckles with back-plates and in-pinched frame.
- ★ Enkle fingerringe med streg – eller punktindtryk på ydersiden (se note 8).
Simple finger-rings with line or dot impression on the outer surface.

1288 F: (Fig. 1:4 og fig. 2:6) Et 9,9 cm højt fodbæger med en 12,4 cm stor mundingsdiameter. Ornamentik og rand som 1288 C.

1288 G: (Fig. 1:7) 3 knoglefragmenter.

1288 H: (Fig. 1:5 og fig. 3:1) En glat sølvfingerring med en indre diameter på 2,0 cm. Tværsnittet varierer fra rhombisk til afrundet.

1288 J: (Fig. 1:6 og fig. 3:2) Størstedelen af en kraftigt profileret bronzefibel af Almgren gruppe IV. Længde 3,4 cm.

1288 K: (Fig. 3:3) En skiveformet, uigennemsigtig, mørkebrun glasperle. Bredde 0,9 cm og tykkelse 0,7 cm. Indre diameter 0,2 cm.

1288 L: (Fig. 3:4) En skiveformet, uigennemsigtig, brun glasperle. Bredde 0,9 cm og tykkelse 0,3 cm. Indre diameter 0,3 cm.

1288 M: (Fig. 3:5) En jernkniv. Den bevarede længde er 8,8 cm, men bladet er ufuldstændigt bevaret. Den 4 cm lange angel har oprullet spids. Efter aflevering fra konservering fulgtes stykke og fundnummer ikke ad, men lå i en æske sammen med 1288 Z. Henførelsen

af de to knive til de respektive grave er derfor usikker, så meget mere som 1288 M under konserveringen er blevet stærkt reduceret og derfor ikke umiddelbart kan sammenlignes med et fotografi af stykket før konserveringen. 1288 Z kunne dog i endnu ringere grad identificeres med dette fotografi.

Grav B FHM 1288 N-Z

1288 N: (Fig. 5:3) Bæltespænde af jern. Spændet består af en jernring med cirkulær tværsnit og en indre diameter på 1,5 cm. Bagpladen er rektangulær (2,1 × 1,6 cm) og holdt sammen af en nitte. 1288 N fremkom under konservering uden at rapport herom blev optaget. Stykket er sandsynligvis udskilt fra 1288 Z, der i følge udgraverens mundtlige udsagn blev optaget som en gruppe jernklumper.

1288 O: Læderfragment? Fremkommet under konservering uden at rapport herom blev optaget – sandsynligvis fra grav B.

1288 P: (Fig. 1:12 og fig. 4:1) Uornamenteret lervad med afrundet, let fortykket rand og x-formet hank. Foden er afsat og ca. 3,2 cm høj. Højde 15,8 cm og mundingsdiameter 31,6 cm.

1288 Q: (Fig. 1:10 og fig. 4:2) En uornamenteret, åben skål med afrundet, let fortykket rand og x-formet hank. Højde 9,2 cm og mundingsdiameter 17,7 cm.

1288 R: (Fig. 1:9 og fig. 4:3) Uornamenteret lerkar med afrundet, let fortykket rand og x-formet hank. Højde 11,1 cm og mundingsdiameter 12,2 cm.

1288 S: (Fig. 1:8 og fig. 4:4) Lervase med fortykket, bredt facetteret rand og en x-formet øreknop. Lerkarret er ornamenteret med en dobbelt, brudt vinkelfure umiddelbart over bugknækket. Højde 12,1 cm og mundingsdiameter 10,0 cm.

1288 T: (Fig. 4:5) Dele af en åben skål med en jævnbred, afrundet rand. Ca. 2 cm under randen er skålen ornamenteret med to 0,1 cm brede, vandrette furer og herunder med et mæanderbånd af 2 furer. Højde 8,1 cm og raddiameter 16,0 cm.

1288 U: (Fig. 1:11 og fig. 4:6) Bundparti af et groft lerkar.

1288 V: (Fig. 1:14 og fig. 5:1) En 5,6 cm lang bronzefibel af Almgren gruppe II. Nålen og skeden er ikke bevaret.

1288 X: (Fig. 5:2) Fragment af en bronzefibel som 1288 V.

1288 Y: 3 bronzefragmenter – formentlig tilhørende 1288 V.

1288 Z: (Fig. 1:13 og fig. 5:4) En jernkniv. Bevaret længde 9,7 cm. Om mulig forveksling med 1288 M, se dette nummer.

Grav C FHM 2014

2014 K: (Fig. 6:12 og fig. 7:1) Uornamenteret lervad med fortykket, afrundet rand og x-formet hank. Foden er jævnt afsat og ca. 2,5 cm høj. Højde 13,6 cm og mundingsdiameter 38,0 cm.

2014 L1: (Fig. 6:1 og fig. 7:2) Lille, rundbuget skål af sort, glittet gods. Randen er fortykket og facetteret. Karret er ornamenteret med et mæanderbånd udfyldt med tværstreger. Højde 7,9 cm og mundingsdiameter 10,0 cm.

2014 L2: (Fig. 6:2 og fig. 7:3) Lerkop med let indadbøjet, afrundet rand og en x-formet hank, der udgår fra randen. Højde 6,3 cm og mundingsdiameter 13,6 cm.

2014 M: (Fig. 6:3 og fig. 7:4) Store dele af en vase med en fortykket, bredt facetteret rand og en x-formet hank. Højde 22,8 cm og mundingsdiameter 13,6 cm.

2014 R: (Fig. 6:7 og fig. 8:5) En 18,1 cm lang enægget jernkniv. For enden af træhåndtaget, hvoraf dele er bevaret, har siddet en jernring.

2014 S: (Fig. 6:8 og fig. 8:2) Et 10,3 cm langt bæltespænde af jern. Bagpladen er rektangulær (3,2 × 2,1 cm) og holdt sammen af en nitte. Remholderen er 7,4 cm lang og indsnøret på midten. Rammen har rhombisk tværsnit. Den 7,2 cm lange nål har trekantet tværsnit.

2014 T: (Fig. 6:10 og fig. 8:3) En 7,5 cm lang jernsyl. Den 4,7 cm lange spids har cirkulært tværsnit, mens den 2,5 cm lange angel har rhombisk tværsnit.

2014 Y: (Fig. 6:5 og fig. 8:4) 3 dele af en jernnål. Bevaret længde 4,5 cm.

2014 Z: (Fig. 6:4 og fig. 9) En stærkt forrustet jernfibul med bevarede stofrester. Fiblen kan kun iagttages nærmere på et røntgenfoto. Den er ca. 5 cm lang og synes at tilhøre de kraftigt profilerede fibler af Almgren gruppe IV.

2014 AA: (Fig. 6:6 og fig. 8:1) Bronzefingerring med en indre diameter på 2,0 cm. Ringen, der er ornamentet med vinkelstik på yderfladen, har afrundet rhombisk tværsnit. Bronzen fra ringen har bevaret dele af fingerknoglen.

SUMMARY

Three inhumation graves in eastern Jutland from the Early Roman Iron Age

In the autumn of 1961, a digging for gravel revealed 2 inhumation graves (graves A and B) about 5 kilometres west of Horsens. Although the graves had been rather disturbed by the gravel digging, the investigations of I. and B. Sylvest resulted in significant observations (fig. 1).

Grave A (1) contained 6 clay vessels (fig. 2:1-6), a silver finger-ring (fig. 3:1), a bronze fibula of Almgren gr. IV (5) (fig. 3:2), 2 glass beads (fig. 3:3-4) and an iron knife (fig. 3:5). On the basis of the fibula as well as the sharp profiles and facets of the pottery, the grave can be dated to the 1st century A.D.

Grave B (2) contained 6 clay vessels (fig. 4:1-6), 2 bronze fibulas of Almgren gr. II (6) (fig. 5:1-2), (fig. 5:4). These fibulas, together with the slack profiles and facets of the pottery date the grave to the 2nd century A.D.

Grave C: In 1977, the farmer came across another grave at the same site - grave C (fig. 6). This grave was excavated that same year by the Forhistorisk Museum (Moesgård) (3). Grave C contained 4 clay vessels (fig. 7:1-4) and a bronze finger-ring with parts of the bone of the finger preserved (fig. 8:1). In the southeastern corner of the grave lay an iron awl (fig. 8:3) and a belt buckle (fig. 8:2) in connection with a circle of brown sand containing humus (fig. 6:9) - probably the remains of a belt buckle. An iron fibula (fig. 9), an iron pin (fig. 8:4) and an iron knife (fig. 8:5) were also found. On the basis of the pottery the grave can be dated to the 1st century A.D.

The shape of the graves. Grave A had been too disturbed to give an indication of the shape of the grave. Graves B and C were east-west oriented, 240-320 cm long and 160-170 cm wide. Grave C was seen to have contained a plank coffin. The placement of the grave goods indicates that the corpse had lain in the northern half of the coffin with its head to the west. On the basis of the grave shape (10-12) and the pottery (13) the graves can be related to the inhumation graves in the region of Århus and Randers. In contrast, inhumation graves in southern and southwestern Jutland from the same period are deep and narrow and have the grave goods at one end only. Furthermore, the graves in southwestern Jutland are oriented north-south (14).

Stig Jensen

Aarhus Universitet, Moesgård

Tegning: Elsebet Morville

Foto: Flemming Boysen Schmidt

Oversættelse: Barbara Bluestone

NOTER

- 1) FHM 1288 A-M Elmelund, Hatting sogn og herred, Vejle amt. Der rettes en tak til Inger og Bent Sylvest for supplerende oplysninger og tilladelse til at publicere fundet.
- 2) FHM 1288 N-Z Elmelund.
- 3) FHM 2014 Elmelund. Placeringen af grav C i forhold til grav A og B er ikke nøjagtig fastslået. Ifølge gårdejeren lå grav C 10-15 meter nordøst for grav A og B.
- 4) Jørgensen, L. B.: To tekstilfragmenter fra romersk jernalder. Kuml 1979 p. 199 ff.
- 5) Almgren gr. IV fig. 75-76. Almgren, O.: Studien über nordeuropäische Fibelformen, Leipzig 1923. Jvf. Albrechtsen, E.: Fynske Jernaldergrave II, Odense 1956 fig. 370 og p. 152.
- 6) Almgren, O. op. cit. gr. II fig. 28. Jvf. Albrechtsen op. cit. fig. 37d og p. 147.
- 7) Jvf. Albrechtsen, E. op. cit. p. 191.
- 8) Kortet er for bæltespændernes vedkommende fremstillet på grundlag af Klindt-Jensen, O.: Foreign Influences in Denmark's Early Iron Age, København 1950 og Raddatz, K.: Der Thorsberger Moorfund, Offa-Bücher Band 13, Neumünster 1957 Karte 1. Grundlaget for fingerringenes udbredelse er Beckmann, C.: Metallfingerringe der römischen Kaiserzeit im freien Germanien, Saalburger Jahrbuch 1969 p. 7ff.
 - (1) Baunehøj, Harring s., Hundborg h., Thisted a.
 - (2) Blikbjerg, Lisbjerg s., V.-Lisbjerg h., Århus a.
 - (3) Elmelund, Hatting s. og h., Vejle a.
 - (4) Over Jerstal, Vedsted s., Gram h., Haderslev a.
 - (5) Esterbøllebjerg, Nørresandager s., Skovby h., Odense.
 - (6) Hemmerslev, Serslev s., Skovby h., Odense a.
 - (7) Bullerup, Agedrup s., Bjerger h., Odense a.
 - (8) Harnebjerg, Humle s., Langelands Sønderherred, Svendborg a.
- 9) Beckmann, C. op. cit. p. 30.
- 10) Heraf har han selv publiceret: Jernalders-Gravpladserne ved Lisbjerg. Nationalmuseets Arbejdsmark 1928 s. 21ff. Der gøres opmærksom på, at det er amtsinddelingen fra før 1970, som her anvendes.
- 11) Katalog over ældre romersk Jernalders Grave i Århus Amt. Nordiske Fortidsminder IV. Bind 2. Hefte, København 1954.
- 12) Brøndsted, J., Danmarks Oldtid III, København 1960 p. 145f.
- 13) Jvf. de afbildede lerkar hos Norling-Christensen, H. op. cit.
- 14) Se oversigten (med henvisninger) hos Lomborg, E.: Myrthue-Graven. Ældre romertids jordfæstegrave i Sydvestjylland, KUML 1964 s. 46ff. Århus 1965.

